

Ν Ε Α Ζ Ω Η

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ * * * * *

* * * * * ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Ε' - ΑΡΙΘ. 53.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1909.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ * *

ΕΚ ΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΡΕΡΓΩΝ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΣΔΑΓΛΗ

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ ΙΕ΄.

Συρακούσiai ἢ Ἀδωνιάζουσαι. Οὕτως ἐπιγράφεται τὸ ιε΄. τῶν τοῦ Θεοκρίτου εἰδυλλίων ἐκ δύο γυναικῶν Συρακουσίων, αἵτινες παρεπιδημοῦσαι εἰς Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ Πτολεμαίου Β΄. τοῦ Φιλαδέλφου, παρίστανται ὡς ἔξερχόμεναι πρὸς θεάν τῆς ἐορτῆς τῶν «Ἀδωνίων», ἣν ἐορταζομένην ἐν ἄλλαις πόλεσι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, συνέστησεν, ὡς ἱστορεῖται, ἡ Ἀρσινόη καὶ ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀδώνιδος. «Ἦσαν δὲ τὰ «Ἀδωνία» μεγαλοπρεπῆς ἐορτῆς ἀγομένη εἰς μνήμην τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδώνιδος καὶ ἐπὶ δύο ἡμέρας διαρκοῦσα, ὧν ἡ μὲν πρώτη, κατὰ τὸν ἡμέτερον Ἀλέξανδρον Ραγκαβὴν, (Ἰδε Ἀρχαιολογικὸν Θησαυρὸν ἐκδ. 1888 σελ. 20) ἐκαλεῖτο «ἐμφανισμός», μνημονεύουσα τὴν εἰς Ἄδου κατάβασιν τοῦ Ἀδώνιδος, καὶ πενθίμως καὶ μετὰ δακρῶν πανηγυριζομένη ὑπὸ τῶν γυναικῶν, αἵτινες μᾶλλον ἢ οἱ ἄνδρες ἐώρταζον τὰ Ἀδωνία, ἣ δὲ δευτέρα ἐλέγετο «εὐρεσις», καὶ ἦν ἡ τοῦ νεανίου ἀνάστασις, χαρμόσυνος αὕτη καὶ συνοδευομένη μετ' ὀρχήσεων καὶ εὐωχιῶν. Ἐψάλλοντο δὲ τότε καὶ ὕμνοι «Ἀδωνιοί» λεγόμενοι, καὶ ἔξετίθεντο γάστραι φέρουσαι ἄνθη ἐκ τῶν ταχέως φρυομένων καὶ μαραιομένων, καὶ «Ἀδωνίδος κῆποι» ἐλέγοντο αἱ τοιαῦται ἐκθέσεις. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ τὰνάπαλιν ἦν ἡ πρώτη ἡμέρα

ἡ πανηγυρικὴ καὶ ἡ δευτέρα ἡ πένθιμος. Τοῦ Θεοκρίτου τὸ ιε΄. εἰδυλλίον (αἱ Ἀδωνιάζουσαι) ἀφορᾷ τὴν ἡμέραν τῆς φαιδρᾶς τελετῆς, τοῦ δὲ Βίωνος τὸ α΄. εἰδυλλίον (Ἐπιτάφιος Ἀδωνιος) τὴν πένθιμον».

Καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀδωνιν πολλαχῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μυθολογοῦνται, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν τοῦ Ἀπολλοδώρου (Γ΄. ιδ΄. 4) «Ἀδωνις δὲ ἔτι παῖς ὢν, Ἀρτέμιδος χόλω πληγείς ἐν θήραις ὑπὸ σὸς ἀπέθανεν. Ἡσίοδος δὲ αὐτὸν Φοῖνικος καὶ Ἀλφεισβιοῖας λέγει. Πανύσις δὲ φησι Θεϊάντος βασιλέως Ἀσσυρίων, ὃς ἔσχε θυγατέρα Σμύρναν. Αὕτη κατὰ μῆνιν Ἀφροδίτης, (οὐ γὰρ αὐτὴν ἐτίμα,) ἴσχει τοῦ πατρὸς ἔρωτα καὶ συνεργὸν λαβοῦσα τὴν τροφὸν, ἀγνοοῦντι τῷ πατρὶ νύκτας δώδεκα συνευνάσθη. Ὁ δὲ ὡς ἤσθητο σπασάμενος ξίφος, ἐδίωκεν αὐτὴν ἢ δὲ, περικαταλαμβανομένη, θεοῖς ἠϋξάτο ἀφανῆς γενέσθαι. Θεοὶ δὲ κατοικτεῖραντες αὐτὴν εἰς δένδρον μετήλλαξαν, ὃ καλοῦσι σμύρναν. Δεκαμηνιαίῳ δὲ ὕστερον χρόνῳ, τοῦ δένδρου ραγέντος, γεννηθῆναι τὸν λεγόμενον Ἀδωνιν ὃν Ἀφροδίτη διὰ κάλλος ἔτι νήπιον, κρύφα θεῶν, εἰς λάρονμα κρύψασα, Περσεφὸν παρίστατο. Ἐκεῖνη δὲ, ὡς ἐθεάσατο, οὐκ ἀπέδιδου. Κρίσεως δὲ ἐπὶ Διὸς γενομένης, εἰς μίαν διηρέθη ὁ ἐνιαυτός· καὶ μίαν μὲν παρ' ἑαυτῷ μένειν τὸν Ἀδωνιν, μίαν δὲ παρὰ Περ-

σεφόνη προσέταξε, τὴν δὲ ἑτέραν παρὰ Ἀφροδίτη. Ὁ δὲ Ἄδωνις ταύτη προσέειπε καὶ τὴν ἰδίαν μοῖραν. Ὑστερον δὲ θηρεύων Ἄδωνις ὑπὸ σὺς πληγεῖς ἀπέθανε». (Ἴδε περὶ τοῦ μύθου τούτου καὶ τὴν ἔμμετρον ἡμῶν μετάφρασιν τῶν τοῦ Ὀβιδίου Μεταμορφώσεων Βιβλ. Ι'. 536-1301).

Ἐλθωμεν νῦν ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Τὸ τοῦ Θεοκρίτου ιε'. εἰδύλλιον ἀπαρτίζεται ἐκ σκηνῶν τριῶν, ὧν ἐν τῇ πρώτῃ αἱ δύο γυναῖκες, Γοργῶ καὶ Πραξινόη, παρίστανται διαλεγόμεναι· εὐθύς δ' ἐκ τῶν πρώτων στίχων καταφαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ γυναικῶν τῆς κατωτέρας τάξεως, αἵτινες μετὰ τῶν θεραπευνίδων ἐξέρχονται πρὸς θεάν τῆς ἑορτῆς ἅπας ὁ μεταξὺ τῶν δύο γυναικῶν διάλογος ὡς ἐκ τοῦ ἑναργοῦς καὶ τοῦ φυσικοῦ ἐξεικονίζει τὰ τῶν χρόνων ἐκείνων ἦθη καὶ ἔθιμα· δεδομένου δ' ὄντος ὅτι τοῦ ἀληθοῦς κύριον γνώρισμα τυγχάνει τὸ δι' αἰῶνων ἀναλλοίωτον, ἀγνωστὸν πῶς ἄλλως καὶ ἐν τῷ παρόντι μετὰ εἰκοσι καὶ δύο αἰῶνων πάροδον ἢ αὐτὴ σκηνὴ θὰ ἐξετυλίσκετο· τὸ αὐτὸ λεκτέον καὶ περὶ τῆς δευτέρας σκηνῆς, καθ' ἣν αἱ δύο γυναῖκες πορεύονται καθ' ὁδὸν μέχρι τῆς τρίτης σκηνῆς, ἐνθα παρίστανται ἀκροώμεναι τοῦ ὕμνου ὃν ᾄδει ἡ αἰοῖδος πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀδωνίδος. Ἴνα δὲ μὴ ἡ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων περιγραφὴ ἀτελεστέρα πῶς ὑφ' ἡμῶν γένηται, ὅπως δ' ἀποδείξωμεν ὅτι οὐχὶ μόνον ὑφ' ἡμῶν τῶν Ἑλληνῶν οὕτω κρίνονται τὰ ἀρχαῖα ἡμῶν πράγματα, ἀλλὰ πῶς καὶ ὑπὸ τῶν ξένων διὰ τοῦ διαγνοῦς κρυστάλλου τῆς ὑγιᾶς κριτικῆς ἐρμηνεύονται, παρατέμπομεν εἰς τὴν τοῦ διασήμου Δοναλδσῶνος Ἱστορίαν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἐξελληνισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ν. Βαλέττα (τομ. Α'. σελ. 453-454) «Ἡ μιμητικὴ καὶ δραματικὴ ἰκανότης τοῦ Θεοκρίτου καταφαίνεται ἑναργέστατα ἐν τοῖς εἰδυλλίοις ιδ'. ιε'. καὶ κα'... Τὸ ιε'. εἰδύλλιον ἔχει εὐλογον ἀφορμὴν ἐκ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἑορτῆς, (ἣν συνέστησεν ἡ Ἀρσινόη πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀδωνίδος), ἵνα ἐγκωμιάσῃ τὸν Πτολεμαῖον καὶ πᾶσαν τὴν οἰκίαν· καὶ ἀληθῶς ἡ ὑπόθεσις ἐστὶν ἐξευρημένη εὐφρέστατα. Δύο Συρακούσαι γυναῖκες ἐκ τῆς κατωτέρας τάξεως, Πραξινόη καὶ Γοργῶ, ἐπιδημοῦσαι εἰς Ἀλεξάν-

δρειαν μετὰ τῶν ἰδίων συζύγων, εἰσάγονται ὡς ἀπερχόμεναι πρὸς θεάν τῆς ἑορτῆς, κεκοσμημέναι διαπρεπῶς. Ἡ ὅλη εἰσαγωγή ἀποτελεῖ μικρὰν τινα κομψοδίαν· διότι ἢ μὲν συρροὴ τοῦ λαοῦ εἰκονίζεται διὰ τῶν ὑπερβολῶν τοῦ γυναικείου θαυμασμοῦ, αἱ δὲ ἐράσμαι γυναῖκες κακολογοῦσι τοὺς ἑαυτῶν συζύγους, ἐξαπατῶσι τὰ μικρὰ τέκνα, καὶ ἐπιπλήττουσι τὰς ὑπηρετίας. Τὸ ἔνδυμα τῆς Πραξινόης θαυμάζεται καὶ ἐπαινεῖται ὑπὸ τῆς Γοργοῦς· ἐκπλήττονται βλέπουσαι τοὺς πολεμιστὰς ἵππους τοῦ βασιλέως· γυνὴ τις γραῖα δίδωσιν αὐταῖς σκοτεινὴν τινα ὁδηγίαν, ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὸ παλάτιον, χωρίζονται ἀπὸ τῶν συνοδευουσῶν αὐταῖς ὑπηρετιῶν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν κατασχίζονται· εἰς τῶν ἐν τῷ ὄγλῳ ἀνδρῶν προστατεύει αὐτῶν, καὶ εὐχαριστοῦσιν αὐτῷ μετὰ πολλῶν ἐπαίνων· ἄλλος δὲ τις ἐπιπλήττει αὐταῖς δι' ἀκατάπανστον φλυαρίαν, καὶ πρὸς τοῦτον ὑπερηφάνως λέγουσιν, ὅτι εἶναι Συρακούσαι, ἐκ τῆς Κορίνθου καταγόμεναι, τῆς πατρίδος τοῦ Βελλεροφόντου, καὶ ὅτι ἔχουσι δικαίωμα λαλεῖν τὴν πάτριον αὐτῶν διάλεκτον, τουτέστι τὴν Δωρικὴν. Τὸ εἰδύλλιον περατοῦται διὰ τινος ὕμνου, ὃν ᾄδει πρὸς τιμὴν τοῦ ἑορταζομένου θεοῦ ἢ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ αἰοῖδος γυνὴ (prima donna)· ἢ δὲ Γοργῶ ἐπαινέσασα τὴν γλυκύφωνον αἰοῖδόν, σπεύδει ἐπανελθεῖν οἴκαδε, διότι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Διοκλείδας ἔμεινεν ἀνάριστος, καὶ προβλέπει ὅτι διὰ τοῦτο εὕρησει αὐτὸν ὄργισμένον καὶ ἀπόσιτον».

Ἄλλὰ ταῦτα οὐδόλως ἐξαρκοῦσιν, ἂν μὴ τις τυγχάνῃ ἐγκρατῆς τῶν εἰδήσεων ἃς διέσωσαν ἡμῖν οἱ ἀρχαῖοι περὶ τε τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων πομπῶν. Περὶ τούτων μαρτυρεῖ ἡ παρ' Ἀθηναίων περιγραφὴ τῆς ἑορτῆς, (Ἀθηναίου Δειπνοσοφισταί Ε'. 25-35) ἣν ὁ Πτολεμαῖος Β'. ὁ Φιλάδελφος ἐτέλεσε κατὰ τινα τῶν πεντετηρίδων, συγγραφὴ περιγραφεῖσα μὲν ὑπὸ Καλλιζένου τοῦ Ροδίου, διασωθεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου, παραλαβόντος αὐτὴν ἐκ τοῦ «Περὶ Ἀλεξανδρείας» συγγράματος αὐτοῦ. Ἄλλ' ὅπως σχηματίσῃ τις ἰδέαν καὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς πόλεως, ἐνθα ἐτελοῦντο αἱ μέχρις ἀπίστου ἐξικνούμεναι ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις καὶ πομπαί, φαντασθῆτω τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὡς περιγράφει

αὐτὴν Ἀχιλλεὺς Τάτιος ὁ Ἀλεξανδροεὺς ἐν τοῖς κατὰ Λευκίπτην καὶ Κλειτοφῶντα λόγοις (Ε' 1) «Τριῶν δὲ πλεῦσαντες ἡμερῶν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἦλθομεν. Ἀνιόντι δέ μοι κατὰ τὰς Ἡλίου καλουμένας πύλας, συνηντάτο εὐθύς τῆς πόλεως ἀστράπτων τὸ κάλλος, καὶ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐγέμισεν ἠδονῆς. Στάθμη μὲν κίωνων ὄρθιος ἐκατέρωθεν ἐκ τῶν Ἡλίου πυλῶν εἰς τὰς Σελήνης πύλας· οὗτοι γὰρ τῆς πόλεως οἱ πυλωροί. Ἐν μέσῳ δὴ τῶν κίωνων τῆς πόλεως τὸ πεδίον. Ὅδοσ δὲ διὰ τοῦ πεδίου πολλὴ καὶ ἔνδημος ἀποδημία. Ὀλίγους δὲ τῆς πόλεως σταδίους προελθὼν, ἦλθον εἰς τὸν ἐπώνυμον Ἀλεξάνδρου τόπον. Εἶδον δ' ἐντεῦθεν ἄλλην πόλιν καὶ σχιζόμενον ταύτῃ τὸ κάλλος. Ὅσος γὰρ κίωνων ὄρχατος εἰς τὴν εὐθυωρίαν, τοιοῦτος ἕτερος εἰς τὰ ἐγκάρσια. Ἐγὼ δὲ μερίζων τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς πάσας τὰς ἀγυῖάς, θεατῆς ἀκόμεστος ἤμην καὶ τὸ κάλλος ὅλως οὐκ ἐξήρχον ἰδεῖν. Τὰ μὲν ἔβλεπον, τὰ δ' ἔμελλον, τὰ δ' ἠπειγόμενην ἰδεῖν, τὰ δ' οὐκ ἠθέλον παρελθεῖν. Ἐκράτει τὴν θεάν τὰ ὀρώμενα, εἶλε τὰ προσδοκώμενα. Περιάγων οὖν ἑμαυτὸν εἰς πάσας τὰς ἀγυῖάς καὶ πρὸς τὴν ὄψιν δυσερωτιῶν, εἶπον καμῶν, Ὄφθαλμοί, νενικήμεθα. Εἶδον δὲ δύο καινὰ καὶ παράλογα, μεγέθους πρὸς κάλλους ἀμιλλαν καὶ δῆμου πρὸς πόλιν φιλο-

νεικίαν καὶ ἀμφοτέρω νικῶντα. Ἡ μὲν γὰρ ἠπειρὸν μεῖζων ἦν, ὁ δὲ πλείων ἔθνος. Καὶ εἰ μὲν εἰς τὴν πόλιν ἀπειδον, ἠπίστων εἰ πληρώσει τις δῆμος αὐτὴν ἀνδρῶν, εἰδὲ εἰς τὸν δῆμον ἐθεασάμην, ἐθαύμαζον, εἰ χωρήσει τις αὐτὸν πόλις. Τοιαύτη τις ἦν ἰσότητος τρυτάνη».

Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν πόλει καὶ μέσῳ τοιούτου πλήθους διεξάγονται αἱ σκηναὶ τῶν Ἀδωνιαζουσῶν κατὰ τὸ τοῦ Θεοκρίτου εἰδυλίον.

Ἴσως διαπορήσωσιν οἱ ἐντυγχάνοντες ὅτι μετὰ 50000 στίχων γραφέντων ὑφ' ἡμῶν εἰς καθαρὸν Ἑλληνος λόγου ἰδίωμα, τὸ εἰδυλίον τοῦτο προσφέρεται εἰς ἰδίωμα λόγου ἀπλοῦν. Ἰστέον ὅμως ὅτι οὐχὶ νῦν τὸ πρῶτον ποιούμεθα χρῆσιν τοῦ ἀπλοῦ ἰδιώματος ὡς δὲ πολλάκις εἶπομεν, οὐδαμῶς ἀπορρίπτομεν τὸ ἰδίωμα τοῦτο, ὅσας καὶ τοῦτο τῷ θεματι πρᾶσαρμόζεται οὕτω τὰς ἐμμέτρους ἀπομιμήσεις τῶν πεντεκαίδεκα τοῦ Λουκιανοῦ Διαλόγων τῶν Ἐναλίων θεῶν εἰς ἀπλοῦν λόγου ἰδίωμα ἐποιήσαμεν τοῦτο δ' αὐτὸ ἐπράξαμεν ἐν τῷ προκειμένῳ τοῦ Θεοκρίτου εἰδυλίῳ, διότι τὸ τε θέμα καὶ τὸ εἶδος τῶν λαλούντων προσώπων οὕτως ἀπήτουν μηδὲ ὑποληφθῆτω πως τῶν ἡμετέρων ἀρχῶν παράβασις, καθ' ἧς ἢ τε τραγῳδία καὶ τὸ ἔπος τοῦ ἀρχαιοπρεποῦς χρῆζουσιν ἰδιώματος.

A. Σ. Κ.

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ

ΣΥΡΑΚΟΥΣΙΑΙ ἢ ΑΔΩΝΙΑΖΟΥΣΑΙ

ΓΟΡΓΩ

Μέσα εἶν' ἡ Πραξινοῆ·

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Ἐξεχρόνισες, Γοργώ μου! μέσα εἶμαι καὶ θαυμάζω ὅτι τέλος πάντων ἦλθες· φέρε κάθισμα, Εὐνόη, στήν καλή μου φιλενάδα, καὶ τὸ μαξιλάρι βάλε.

ΓΟΡΓΩ

Μὴ πειράζεσθε, ἀρκεῖ μου.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Κάθισε λοιπὸν, Γοργώ μου.

ΓΟΡΓΩ

Πῶς ἠμπόρεσα, φιλάτη, πῶς κατώρθωσα νὰ ἔλθω, νὰ σωθῶ ἀπὸ τὸ πλῆθος. Πραξινοῆ μου, τί κόσμος! ὦ! τί σὺρροὴ ἀρμάτων! ὅπου ἂν σταθῆς στρατιῶται, καὶ ἱππεῖς ὅπου ἂν [στρέψης· εἶν' ἀπέραστοι οἱ δρόμοι· κατοικεῖς καὶ μακρὰ μου.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Γιὰ νὰ ἦμαι μακρὰ σου, ὁ θεότρελλος ἐκεῖνος ἦλθ' ἐδῶ νὰ κατοικήσῃ εἰς τὴν ἄκρημα τοῦ κόσμου, κ' ἠῶ' αὐτὴ ἐδῶ τὴν τρύπα, ὄχι οἴκημα, Γοργώ μου, γιὰ νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ, νὰ μὴν εἶμεθα γειτόνοι, πάντα καυγατῆς, ζηλιάρης, ποῦ ποτὲ του δὲν θ' ἀλλάξῃ.

ΓΟΡΓΩ

Γιὰ τὸν Δεῖωνά σου, φίλη, μὴ ἔμπρός εἰς τὸ μικρὸ σου λέγῃς ὄλ' αὐτά, γιὰ ἰδέ το, πῶς σὲ βλέπει τρομαγμένο.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Ζωπυράκι μου, χρυσό μου, μὴ σὲ μέλλει, κι' ὅσα λέγω γιὰ τὸν πάππα δὲν τὰ λέγω.

ΓΟΡΓΩ

Σταῖς θεαῖς μας, σὲ ὀρκίζω, δὲν τὸ βλέπεις, ἂν καὶ βρέφος, πῶς αἰσθάνεται τὰ [πάντα;

τί καλὸς καλὸς παππάκης!

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Νὰ καλύψῃ, ποῦ ἀκόμα ταῖς προάλλαις, (καθὼς λέμε γιὰ τὰ περασμένα ὅλα.) ποῦ τὸν ἔστειλα σαποῦνι νὰ μοῦ βρῇ καὶ κοκκινάδι, πῆγε κι' ἔφερε ἀλάτι, ἀνδρακλας ὡς ἐκεῖ πάνω.

ΓΟΡΓΩ

Ἄμὲ τί γιὰ τὸν δικό μου νὰ εἰπῶ τὸν Διοκλείδαν, γιὰ τὸν σπάταλον ἐκείνον, ποῦ σκορπᾷ τὰ χρήματά του, ποῦ ἑπτὰ δραχμαῖς ἐπῆγε χθὲς νὰ ῥίξῃ γιὰ νὰ πάρῃ τὰ σκυλόμαλλα ἐκεῖνα, τὰ σακκιά τὰ μαδημένα, καὶ τὰ πέντε λερωμένα τῶνα πλέον ἀπὸ τᾶλλο. Ἄλλὰ ἄφησέ τα τώρα, καὶ τὴν φορεσιά σου, φίλη, καὶ τὸ πανωφόρι λάβε, κ' εἰς τοῦ Πτολεμαίου παλάτι τὸ βασιλικὸ παλάτι ποῦ τὸν Ἄδωνιν θὰ ἰδοῦμε. Ἡ βασίλισσα ἀκούω μᾶς προετοιμάζει κᾶτι ποῦ τῶν θεατῶν τὰ μάτια, Πραξινόη, θὰ θαμβώσῃ.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Εἰς τὰ σπῆτια τῶν πλουσίων ὅλα πλούσια, Γοργώ μου, ὅσα βλέπεις, νὰ τὰ βλέπῃς καὶ νὰ χαίρῃς πῶς τὰ εἶδες, καὶ νὰ ἔχῃς νὰ τὰ λέγῃς σ' ἄλλους ὅσους δὲν τὰ εἶδαν.

ΓΟΡΓΩ

Ἔρω εἶνε, Πραξινόη, μὴ πολὺ χρονοτριβοῦμε ἑορτὴ καὶ χασομέρι στοὺς ἀέργους δὲν ταιριάζουν.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Φέρε γρήγορα, Εὐνόη, ἀπ' ἐκεῖ τὸ σπογγιστήρι, κι' εἰς τὴ μέση ἀπλώσέ το, μὴ κοιμᾶσαι σὰν τὴ γάτα· κάμε γρήγορ' ἀκαμάτρα, ποῦ νὰ ζουνηθῆς φοβάσαι. Σήκω, λέγω σου, κουνήσου, καὶ νερὸ ἀμέσως φέρε· πρῶτα τὸ νερὸ, σοῦ λέγω· γιὰ ἰδές τὴν, δὲν ἀκούει, καὶ τὸ σπογγιστήρι φέρνει· δός μου το λοιπὸν, ἄς ἦνε· μὴ πολὺ νερὸ μοῦ χύνης· με κατὰβρεξες, ἀθλία, πάντ' ἀπρόσεκτῃ, ζημιάρκα, καὶ ὁ νοῦς σου στὴ σπατάλη· φθάνει πλέον, μὴ μοῦ χύνης, καὶ ἐνίφθηκα εἰς τρόπον ποῦ κι' εἰς τοὺς θεοὺς ἀκόμη τοῦ Ὀλύμπου νὰ ἀρέσω. Τὸ κλειδί ποῦ εἶνε τώρα τοῦ μεγάλου κιβωτίου; φέρε το ἐδῶ ἀμέσως.

ΓΟΡΓΩ

Πραξινόη, σοῦ ὀμνῶ, πῶς τὸ φόρεμά σου τοῦτο με ταῖς δίπλας ὅπου κάμνει,

ὑπερβολικὰ σοῦ πάγει πές μου πόσο σοῦ στοιχίζει; πλὴν χωρὶς νὰ λογαριάσῃς καὶ τοῦ ἐργαλειοῦ τὸν κόπον.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Μή, νὰ με χαρῆς, Γοργώ μου, τί στοιχίζει μοῦ θυμίζῃς, δύο μνᾶς σωστάς ἀργύρου καθαρῶ καὶ περιπλέον· κι' ἡ ψυχὴ μου ἀπ' τὸν κόπο εἰς τὸν ἐργαλειὸ ἐβγήκε.

ΓΟΡΓΩ

Ἐγείν' ὁμως ὡς ποθοῦσες, κι' ὅπως ἤθελες σοῦ πάγει.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Εἰς αὐτὸ δὲν ἀντιλέγω. Φέρε μου τὸ πανωφόρι, κι' ὅπως πρέπει βάλε μοῦ τὸ μὴ τὸ σκιαδι λησμονήσῃς. Μή, χρυσό μου, θορυβεῖσαι, καὶ μαζί μου δὲν σὲ πέρνω· τὸ στοιχειὸ νὰ μὴ σ' ἀκούσῃ, καὶ τὸ ἄλογο दाγκάνει. Ὅσοφ θέλῃς ὁμως κλᾶψε, πλὴν νὰ ζουσαθῆς δὲν θέλω. Ἄς κινήσωμε, Γοργώ μου. Ἐλα σὺ ἐδῶ, Φρυγία, πάρε τοῦτο κι' ὅσο λείπω σὺ με τὸ μικρὸ μου παῖζε· φώναξε τὸ σκύλο μέσα· τῆς αὐλῆς τὴν θύρα κλείσε.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Ἔθ θεοί μου! πόσο πλῆθος! πῶς καὶ πότε θὰ διαβοῦμε; ἄμετρος ὡσὰν μυρμήγκια κι' ἀναρίθμητος ὁ κόσμος. Πόσα ἔργα, Πτολεμαῖε, ἀπὸ σὲ καλὰ γενήξαν! ἀπὸ τὸν καιρὸν ἐκείνον, ὅπου με τοὺς ἀθανάτους ὁ πατέρας σου ἐτάχθη, πονηρὸς κανεῖς δὲν μένει ὀδοιπὸρον νὰ φονεύσῃ με ἐξαφνικὸ καρτέρι, ὡς προτῆτερα ὁπότεν, ὅλοι ἴσοι εἰς τὸν δόλον, οἱ πολῖται ὡς παιγνίδι ἐννοοῦσαν τὴν ἀπάτη, ποῖς τὸν ἄλλον νὰ περάσῃ εἰς τῆς πονηριᾶς τὸν δρόμον. Πλὴν, Γοργώ μου γλυκιάτη, τί θὰ γείνωμ' ἐδῶ κάτω; κι' ἀπ' αὐτοὺς πῶς θὰ σωθοῦμε τοὺς ἱππεῖς τοῦ βασι- [λέως;

πρόσεχε, καλὲ μου φίλε, μὴ τυχὸν καὶ με πατήσῃς. Γιὰ ἰδές τον πῶς ὠρθώθη ὁ κοκκινωπὸς ἐκεῖνος, καὶ τί ἄγρια ποῦ στέκει; καλὲ ἄφοβη Εὐνόη, δὲν παραμερίζεις; δές τον ποῦ θὰ ῥίξῃ τὸν ἱππέα. Τί καλὰ ὅπου ἀφήκα τὸ μικρὸ μου εἰς τὸ σπῆτι!

ΓΟΡΓΩ

Θάρῶς, θάρῶς, Πραξινόη, τώρα μεῖναμε ὀπίσω, καὶ αὐτοί, καθὼς ποῦ βλέπεις, τώρα βαίνουμε με τάξι.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Ἦλθα εἰς τὸν ἑαυτό μου τέλος πάντων ἀπ' τὸν τρόμον ἀπὸ τὰ μικρά μου χρόνια, δύο πράγματα στὸν κόσμον, τᾶλλογο τάγριωμένο καὶ τὸ φεῖδι ἐφοβοῦμουν. Πλὴν ἄς σπεύδωμε, Γοργώ μου. Πῶς μᾶς πλημμυρεῖ [τὸ πλῆθος!

ΓΟΡΓΩ

Ἀπὸ τὸ παλάτι μέσα μήπως ἔρχεσαι, μητέρα;

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὸ παλάτι, ναί, παιδιὰ μου, τώρα βγαίνω.

ΓΟΡΓΩ

Τότε εύκολο θά ἦνε νά περάση τις ὡς μέσα.

ΓΡΑΥΣ

Στὴν Τρωάδα προσπαθῶντας καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπήγαν·
κόρη μου ὠραιότατη, εἶν' ἀλήθεια, ὅποιος θέλει,
δοκιμάζοντας τὰ πάντα εἰς τὸν κόσμον κατορθώνει.

ΓΟΡΓΩ

Μόλις τὸν χρησὸ μᾶς εἶπε κι' ἀνελήφθηκ' ἡ γρηοῦλα.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Ἵλα, φίλη μου, στὸν κόσμον τὰ γνωρίζοιμ' ἡ γυναῖκες,
καὶ αὐτὸ τὸ πῶς ὁ Δίας ἐνυμφεύθηκε τὴν Ἥραν.

ΓΟΡΓΩ

Γιὰ ἰδῆς ἐκεῖ τὸ πλῆθος ὅπου σπρώχνετ' εἰς ταῖς θύραις.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Θαυμαστὸ τῶ ὄντι πλῆθος! Τὸ χεράκι σου, Γοργώ μου·
σύ, Εὐνόη, ἀπ' τὸ χέρι νά κρατῆς τὴν Εὐτυχίδα,
καὶ μαζί νά προχωρῆτε, μὴ χαθῆτε μέσ' τὸν κόσμον·
καὶ ἡ τέσσερες ἀντάμα νά ἐμβοῦμε προσπαθῆτε·
ἀκολούθει μας Εὐνόη· ἄχ, θεέ μου, τί θά γείνω;
νά, ὁ θερινός μου πέπλος ὁ λεπτὸς κατεξεσχίσθη·
δύο ἔγινε κομμάτια. Εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὸν Δία,
ἄνθρωπέ μου, ὅ,τι θέλεις νά σοῦ εὐχηθῶ εἰπέ μου,
πρόσσεχε, μὴ μὲ στρυμῶνεις καὶ σχισθῆ τὸ φόρεμά μου.

ΞΕΝΟΣ

Καὶ ἐγὼ τί νά σᾶς κάμω; προσπαθῶ νά μὴ βλαφθῆτε·

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Ἐνα ἔγινε τὸ πλῆθος, καὶ σάν ταῦροι ὅλοι σπρώχνουν.

ΞΕΝΟΣ

Θαῶρός, μὴν ἀνησυχῆτε, κι' ὅλοι φθάσαμε στὴν πόλη.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Καὶ τοῦ χρόνου, ἄνθρωπέ μου, καὶ εἰς τὰλλα χρόνια

[ὅλα

τὸ καλὸ νά μὴ σ' ἀφήσῃ, ποῦ μᾶς φύλαξες ὡς τώρα·
μᾶς λυπήθηκε ὁ Δίας καὶ σὲ ἔφερεν ἐμπρός μας.

Τὴν Εὐνόη μας τὴν σπρώχνουν· πέρανα, πέρανα, φοβη·
[τσιάρα·

Νά! τελείωσαν τὰ πάντα, νά, ἐμβήκαμ' ἐπὶ τέλους,
ὅπως ὅταν κλείσ' ἡ θύρα ὁ γαμβρός στη νύφη λέγει.

ΓΟΡΓΩ

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, Πραξινόη, τὰ κεντήματα θεώρει
τί λεπτά καὶ τί ὠραῖα, γιὰ θεὰς ὡσάν νά ἦσαν.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Ἄθηνά μας πολιοῦχε! ποῖος τὰ ὕφανε τεχνίτης;
ποῖος ταῖς ζωνταναῖς ἐκείναις ἐξφωγράφησεν εἰκόνας;

ὡς νά στέκωνται στάλλήθεια, ὡς νά περπατοῦν νομίζεις·
ἀναπνέουν ὡς νά ζοῦνε, οὔτε φαίνοντ' ὑφασμέναις·
θαυμαστὸ τῶ ὄντι πρᾶγμα εἶν' ἡ τέχνη τοῦ ἀνθρώπου.
Γιὰ ἰδῆς μὲ πόση χάρι εἰς τὸ στρώμ' ἀκουμβισμένος
τάργυρὸ ἐκεῖνος κλίνει, κι' ἀπὸ τοὺς κροτάφους μόλις
τῆς νεότητος τὸ χροῦδι τώρα φαίνεται ν' ἀνθίζῃ,
ὁ πολυαγαπημένος Ἄδωνίς μας ποῦ κι' ἀκόμη
στὸν Ἀχέροντα ἔκει κάτω ὡς ἐπάνω ἀγαπᾶται.

ΕΤΕΡΟΣ ΞΕΝΟΣ

Μά, γυναῖκές μου, σωπάτε, παύσετε τὸ λάλημά σας·
μία ὥρα καὶ οἱ δύο σας σάν τρυγόνες κελαδεῖτε,
τελειώσετ' ἐπὶ τέλους, μᾶς κουφάνετε ταυτιά μας.

ΓΟΡΓΩ

Ἄλλο πάλι! ἄνθρωπέ μου, ἀπὸ ποῦ μᾶς ἤλθες, λέγει·
κι' ἂν πολλὰ ἐμεῖς λαλοῦμε, τί σὲ μέλλει καὶ φωνάζεις;
μήπως μᾶς ἐξουσιάζεις καὶ τολμᾶς νά μᾶς προστάξῃς;
διὰ ταῖς Συρακουσαῖς φύλαττε ταῖς προσταγαῖς σου·
ἂν οὐρίξῃς μάθε ὅτι ἀπ' τὴν Κόρινθο βαστοῦμε,
ὅπως κι' ὁ Βελλεροφόντης, καὶ ἡ γλώσσα ποῦ μιλοῦμε
εἶνε τῆς Πελοποννήσου, καὶ νομίζω ἡ Δωρίδες
ἡμποροῦν νά ὀμιλοῦνε εἰς τὴν ἰδικὴ τους γλώσσα.

ΠΡΑΞΙΝΟΗ

Ἐγὼ ἄλλον δὲν γνωρίζω οὔτε δέχομαι αὐθέντη·
οὔτα ἄλλον σ' ἰκετεύω, Περσεφόνη, νά μοῦ δώσῃς·
ἔνα μόνον πλὴν τὸν θέλω, τοῦτον μὴ μοῦ τὸν στερήσῃς.

ΓΟΡΓΩ

Σιώπα τώρα, Πραξινόη, καὶ ἡ κόρη τῆς Ἀργείας,
τραγουδίστρα ἀπ' ταῖς πρώταις καὶ στά μέλη ξακου-

[σμένη,

γιὰ τὸν Ἄδωνι θά ψάλῃ, καὶ σὲ βεβαιῶνω, φίλη,
ὅτι κάτι τι θά ψάλῃ ἐξαιρετικῶς ὠραῖο.
Γιὰ ἰδῆς τὴν πρὶν ἀρχίσῃ με τί τρόπο καμαρώνει.

ΓΥΝΗ ΑἸΟΙΔΟΣ

Δέσποινά μου Ἀφροδίτη, ποῦ εἰς τὴν Γολγὼ τιμᾶσαι,
καὶ εἰς τὸ Ἰδάλιον σου κ' εἰς ταῖς Ἐρκενίαις ἄκραις,
στὸ χρυσᾶφι παιγνιδίζεις, πόσον εὐμορφον ἡ Ὁραις,
ἢ ἀβρόποδες παρθέναις στὸν δωδέκατόν τους μῆνα
ἀπ' τὸν ποταμὸ τῆς Λήθης, τοῦ Ἀχέροντος τὸ ρεῦμα,
τὸν ὠραῖον Ἄδωνί σου σοῦ ἐκόμισαν καὶ πάλιν.
Σεῖς ἀργότεραις ἀπ' ὅλαις ταῖς ἀθάναταις θεαῖς μας,
ἢ ἀγαπηταῖς μας Ὁραις ποθεινότητες μᾶς εἰσθε,
κι' ὅταν ἔρχεσθε στὸν κόσμον κατὶ φέρνετε εἰς ὅλους.
Ἀφροδίτη Διοναία, μεταξὺ τῶν ἀθανάτων
σύ ἀνύψωσες, ὡς λέγουν, τὴν θνητὴν μας Βερενίκη,
κ' ἔσταξες τὴν ἀμβροσίαν εἰς τῆς γυναικὸς τὰ στήθη·
καὶ εἰς σὲ χαρίζομένη τὴν πολυνομομαμένη,
τὴν πολυλατρευομένη, ὦ θεά, ἡ Ἀρσινόη,
γέννημα τῆς Βερενίκης, εὐμορφη ὡς τὴν Ἐλένη,
δέχεται τὸν Ἄδωνί σου με τῶν ἀγαθῶν τὸ πλῆθος.
Ὅσους φέρουνε τὰ δένδρα στά κλωνιά καρποῦς ὠρί-

[μους,

ὅσα χόρτα στά καλάθια τάργυρά μας πρᾶσινίζουν,

ὄλα εἶν' τοῦ Ἄδωνι μας, καὶ τὰ μύρα τῆς Συρίας,
καὶ τὰ πάγχρυσά τῶν μύρων ἀλαβάστρινα δοχεῖα,
κι' ὅσα πλάθουν ἢ γυναῖκες, ἢ ζυμαρικά μὲ ἀνθη,
ἢ γλυκύσματ' ἀπὸ μέλι ἢ ἀπ' τῆς ἐληῆς τὰ δῶρα,
κι' ὅσα σκίζουν τὸν ἀέρα, κι' ὅσα εἰς τὴν γῆν πατοῦνε,
ὄλα δι' αὐτὸν καὶ μόνον εἶν' ἐδῶ μὲ ἀφθονία.
Κι' ἀπ' τὰ πλέγματα τῶν φύλλων πρασινίζουσι αἰ σια-

[δες,

κι' ἀπὸ ἄνηθο στρωμέναις μαλακὸ μοσχοβολοῦνε
κι' ἀπὸ πάνω Ἐρωτάκια νεαρῶτατα πετοῦνε,
σάν τὰ ἡδόνια ποῦ στὰ δένδρα ἀπὸ ἓνα κλώνο ἴσ' ἄλλο
τὰ φτερά τοὺς δοκιμάζουσι κι' ὄλο ἓνα φτερουγίζουσι.
Ἔω! τί ἔβενος, τί πλούτος, τί χρυσὸς! ἰδέε ἐκεῖνο
τῶν κατὰσπρων ἀετῶν τὸ ἐλεφάντινο ζευγάρι,
ποῦ τὸν νέον Γανυμήδη φέρουσι κερραστὴ στὸν Δία
καὶ σκεπάσματα ἐπάνω στὴ στρωμνὴ ἀπὸ πορφύρα,
ἀπ' τὸν μαλακὸ τὸν ὕπνο μαλακώτερα ἀκόμη,
ὡς στὴ Μίλητο σοῦ λέγουσι καὶ στὴ Σάμο οἱ ποιμένες·
ὦ, τί θαυμαστὴ ἢ κλίνη τῆς θεᾶς μας Ἀφροδίτης,
ὦ, τί θαυμαστὴ κι' ἡ ἄλλη ποῦ τοῦ Ἄδωνι μας ἔχει
τάπαλό καὶ εἰς τὴν ὄψι τριανταφυλλένιο σῶμα,
ποῦ δεκαοκτῶ νὰ εἶδε ἢ δεκαεννιά ἀνοίξεις,
κι' ἂν ἢ τρίχες μὲ μὲν τῶρα τοῦ σκεπάζουσι τὰ χεῖλη,
μαλακὰ καὶ ὄλα μέλι τὰ φιλήματα του εἶνε·
ὡς χαρῆ ἢ Ἀφροδίτη τὸν πολυαγάτητό της·
καὶ ἐμεῖς ὅταν χαράξῃ ἢ αὐγὴ μὲ τὴν δροσοῦλα,
θὰ τὸν φέρομε στὴν ὄχθη ποῦ τὰ κύματα ἀφρίζουσι,

καὶ μὲ ξέπλεγους πλοκάμους καὶ μὲ στήθη γυμνωμένα
τὸ γλυκὸ τὸ λιγυρὸ μας θεὸ νάχορῶσι τραγοῦδι.
Μόνος ἀπ' τοὺς ἡμιθέους, Ἄδωνι ἀγαπητὴ μας,
καὶ στὴ γῆ καὶ εἰς τὸν Ἄδη, καθὼς λέγουσι, καταβαίνεις·
οὔτ' ὁ Ἀγαμέμνων ἔχει τὸ προνόμιό σου τοῦτο,
οὔτ' ὁ Δίας ὁ μέγας, ὁ ἀνδρειωμένος ἦρως,
οὔτ' ὁ Ἐκτωρ τῆς Ἐκάβης ἀπ' τὰ εἴκοσι παιδιὰ της,
καὶ εἰς τὴν ἀνδρεία πρῶτος καὶ ὁ πλέον τιμημένος,
οὔτ' ὁ Πάτροκλος, ὁ φίλος τοῦ μεγάλου Ἀχιλλέως,
οὔτ' ὁ Πύρρος, ὅστις μόνος ἀπ' τὴν Τροίαν ἐπανήλθεν,
οὔτ' οἱ ἀρχαιότεροί τους, Δευκαλίονες, Λαπίθαι,
Πελασγοὶ καὶ Πελοπίδαι, ποῦ βασίλευσαν στὸ Ἄργος.
Εὐτυχὴς νὰ ἦσαι τώρα, Ἄδωνι ἀγαπητὴ μας·
καὶ τοῦ χρόνου νὰ μᾶς ἔλθῃς, ὄλος ἡδονὴ καὶ τέρψις,
ὡς μᾶς ἦλθες καὶ παρήλθες, φίλος πάντοτε εἰς ὄλους,
κι' ὅταν πάλιν ἐπανέλθῃς, φίλος πάντα νὰ μᾶς ἦσαι.

ΓΟΡΓΩ

Τὴ ὥραῖα ποῦ τὰ εἶπε, Πραξινοῆ, καὶ τί γλύκα
ποῦ ἐρόσθησε στὸ θέμα ἢ μαγευτικὴ φωνὴ της.
Ἦλθε ὅμως καὶ ἡ ὥρα νὰ υπάγωμε στὸ σπῆτι
ἔφυγα δίχως νὰ ψῆσω τὸ φαγὶ τοῦ Διοκλείδα,
κι' ἀπὸ τὸ θυμὸ θὰ βράξῃ, κι' ὅταν τότε σφίγγῃ πείνα,
πρόσσεχε μὴ κατὰ λάθος καὶ τὸν πλησιάσῃς μὲν.
Χαῖρε, χαῖρε, καὶ τοῦ χρόνου, Ἄδωνι ἀγαπητὴ μας,
πήγαινε νὰ τέρψῃς κι' ἄλλους ποῦ στὸ φθάσιμό σου
[χαίρουσι.

Ο ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΣ ΗΛΙΟΔΩΡΟΣ*

Ποῖα εἶναι ἡ λογοτεχνικὴ ἀξία τῶν Αἰθιοπικῶν καὶ εἰς ποῖαν βαθμίδα πρέπει νὰ καταταχθῇ ὁ συγγραφεὺς τῶν ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἢ παγκοσμίῳ γραμματολογίᾳ;

Ἦπὸ τοὺς ὑπερόχους, τοὺς κροιάρχους, τοὺς δημιουργοὺς, τοὺς ἀντιπροσώπους ἐθνῶν, ἐποχῶν ἀλλ' ἅμα καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, τοὺς ἔχοντας ἰδίαν φωνὴν οὐδέποτε ἀκουσθεῖσαν μέχρι τῆς ἐλευσεῶς τῶν, τοὺς γιγαντιαίους, τῶν ὁποίων οἱ ὅμοιο ὑφοῦνται ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν ἄλλων, ὑπὸ τὸν Ὀμηρον, τὸν Αἰσχύλον, τὸν Ἰώβ, τὸν Δάντε, τὸν Ζαΐκοπην, τὸν Γκαίτε, ἔρχεται ἡ ὁμῶς τῶν μεγάλων ἀκόμη καὶ θαυμάσιον ἐμπνεόντων, ἡρώων καὶ τοῦτων τῆς διανοίας καὶ τοῦ συναίσθηματος, ἂν ὄχι Ἀχιλλέων ἀλλὰ Αἰάντων καὶ Ἐκτόρων, καὶ ὑπ' αὐτοὺς ἄλλοι καὶ πάλιν ἄλλοι.

Τὴν κλίμακα ταύτην τῆς πνευματικῆς διαβαθμίσεως λησιμονοῦμεν συνήθως ὅταν κρίνωμεν συγγραφεῖς εἴτε ξένους εἴτε ἡμετέρους, πρὸ πάντων συγχρόνους. Τὸ μέγεθος πικρὸς πράγματος ὑπολογίζεται πρὸς τὸ μέτρον δι' οὗ μετρεῖται. Τὰ

* Βλέπε Σελ. 94.

μικρὰ δύνανται νὰ προσλάβωσι πρόσχημα μεγέθους ἂν ὁ πῆχυσ τῶν εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον μικρὸς. Καὶ τὰ μεγάλα, ἐξ ἀγνοίας τῶν διαστάσεων, δυνατὸν νὰ βεβηλωθῶσι, ἐλκόμενα πρὸς τὰ κάτω, ἐξομοιούμενα πρὸς τὰ μικρὰ. Ποσάκις δὲ χεῖρες τυφλαὶ (ὄχι τυφλῶν, διότι αὐταὶ ἔχουσι ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων τῶν) ἀπέσπασαν φύλλα δάφνης ἐκ τῶν στεφάνων τὰ μεγαλοφυῆ μέτωπα ὅπως κοσμήσωσι τοὺς συνήθεις κροτάφους! . . .

Λὰ νὰ καταταχθῇ ὁ Ἡλιόδωρος ἀνάγκη βραχείας ἰεραρχικῆς ἐξετάσεως τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ.

Ἑλληνικὸν θαῦμα, « ἅπαξ μόνον ἐφανισθὲν εἰς τὸν κόσμον, οὐδέποτε ἔως τότε ὑπάρξαν οὐδὲ μέλλον νὰ ἐπαναληφθῇ, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἐπενέργεια θὰ διαρκέσῃ αἰωνίως » ὠνόμασεν ὁ Ρενὰν τὴν ἀνθησιν τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς. Εἰς τὸ ἔπος, τὴν λυρικὴν ποίησιν, τὸ δράμα, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ῥητορικὴν, τὴν πλαστικὴν, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, εἰς πᾶσαν ἐκφανοῖν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος οἱ Ἕλληνες ἐπῆρξαν φωνὴν, ὄχι ἡχώ.